

ZADANIA I KOMPETENCJE GMINY

Zadania i kompetencje gminy jako podstawowej jednostki podziału terytorialnego kraju są określone w ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 01.142.1591) z późn.zm.

1. Przepis art. 7 ustawy jest rozwinięciem art. 6 ust. 1 i podkreśla charakterystyczną cechę **zadań własnych gminy**, jaką jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty samorządowej, czyli mieszkańców gminy (ust.1) i wymienia najważniejsze z nich (ust. 2).

Wyliczenie to nie jest kompletne, o czym świadczy użycie przez ustawodawcę zwrotu „w szczególności”. Zadania własne gminy określone są bowiem również w innych ustawach, jak na przykład wypłata dodatków mieszkaniowych (art. 9a u.dod.mieszk.) czy prowadzenie działalności kulturalnej (art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, Dz. U. z 2001 r. Nr 13, poz. 123 z późn. zm.).

2. Zasady i sposób wykonywania zadań przez gminy unormowane są na ogół w odrębnych aktach prawnych, spośród których wymienić należy zwłaszcza następujące ustawy i rozporządzenia:

A. w zakresie ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej:

- ustawę o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,
- Prawo budowlane,
- ustawę o gospodarce nieruchomościami,
- ustawę o ochronie gruntów rolnych i leśnych,
- Prawo ochrony środowiska,
- ustawę o ochronie przyrody,
- Prawo wodne;

B. w zakresie gminnych dróg, ulic, placów, mostów i organizacji ruchu drogowego:

- ustawę o drogach publicznych ,
- ustawę o autostradach płatnych,
- Prawo o ruchu drogowym;

C. w zakresie wodociągów i zaopatrzenia w wodę, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz:

- Prawo wodne,
- Prawo energetyczne
- ustawę o utrzymaniu czystości i porządku w gminach,
- ustawę o odpadach;

D. w zakresie lokalnego transportu zbiorowego:

- Prawo przewozowe,
- Prawo o ruchu drogowym,
- Prawo działalności gospodarczej,
- ustawę o gospodarce komunalnej;

E. w zakresie ochrony zdrowia i pomocy społecznej:

- ustawę o zakładach opieki zdrowotnej,

- ustawę o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ustawę o zapobieganiu narkomanii,
- ustawę o pomocy społecznej;

F. w zakresie zaspokajania potrzeb mieszkaniowych:

- Prawo budowlane,
- Prawo działalności gospodarczej,
- ustawę o gospodarce komunalnej,
- ustawę o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy;

G. w zakresie edukacji publicznej, kultury oraz kultury fizycznej i turystyki

- ustawę o systemie oświaty,
- ustawę o bibliotekach,
- ustawę o ochronie dóbr kultury,
- ustawę o muzeach,
- ustawę o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej,
- ustawę o kulturze fizycznej,
- przepisy o turystyce,

H. w zakresie zieleni komunalnej i zadrzewień:

- Prawo ochrony środowiska,
- ustawę o ochronie przyrody;

I. w zakresie cmentarzy gminnych:

- ustawę o cmentarzach chowaniu zmarłych,
- ustawę o grobach i cmentarzach wojennych (w przypadku przejęcia przez gminę opieki nad tego rodzaju cmentarzami);

J. w zakresie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej:

- ustawę o ochronie przeciwpożarowej,
- ustawę o stanie klęski żywiołowej.

3. Art. 7 ust. 2 stanowi podstawę podziału zadań własnych gminy na **obowiązkowe i fakultatywne**. U podstaw tej regulacji leży próba zagwarantowania społecznościom lokalnym świadczeń publicznych na poziomie minimalnym. Realizacja obowiązku szkolnego, elementarne świadczenia z zakresu opieki społecznej to przykłady zadań, które każda gmina w cywilizowanym świecie powinna spełniać. Ustawodawca nie formułuje katalogu zadań obligatoryjnych. Odsyła w tym zakresie do prawa materialnego. Zgodnie z ust. 2 obowiązkowy charakter zadań własnych określają ustawy. Jeżeli zatem ustawodawca określi konkretne zadanie jako obowiązkowe, to wówczas na gminie (jej organach) ciąży obowiązek ich wykonania, a obywatelowi przysługuje z tego powodu roszczenie (Z. Niewiadomski, W. Grzelczak: Komentarz, s. 12-13).

Zapis, iż ustawy zawierają ustalenia, które zadania należą do obligatoryjnych zadań gminy, ma doniosłe konsekwencje prawne. Oznacza, że obarczyć gminy zadaniem obowiązkowym nie może żaden inny akt prawny, decyzja administracyjna czy wyrok sądowy. Przeciw takim działaniom gminie służy ochrona, o której mowa w art. 2 ust. 3 u.sam.gmin.

4. Obok zadań już przez gminy wykonanych ustawy mogą nakładać na gminy nowe zadania własne. Warunkiem legalności (i skuteczności) takich poczynań jest jednak zapewnienie gminom środków finansowych koniecznych do realizacji tych zadań. Może to polegać na zwiększeniu dochodów własnych albo na przyznaniu subwencji (na przykład subwencja oświatowa związana z prowadzeniem szkół przez gminy).

W sprawach tych stosuje się odpowiednio przepisy art. 8 ust. 4 i 5 u.sam.gmin. (zob. objaśnienia do tych przepisów).

5. Poza zadaniami własnymi gmina wykonuje także na rzecz swoich mieszkańców tzw. Zadania zlecone. Zadania zlecone to te, które gmina jako jednostka samorządowa przyjmuje na siebie realizację zadań w imieniu administracji państwowej.

Są to zadania:

- ewidencji ludności
- dowodów osobistych
- urzędu stanu cywilnego
- rejestru wyborców
- obrony narodowej
- zarządzania kryzysowego

Zadania te są nałożone na gminę do realizacji stosowanymi ustawami. Gminy otrzymują środki na ich wykonywanie.

6. Istnieje także kategoria zadań „powierzonych”. W tej grupie znajdują się zadania które gmina nie musi ale chce wykonywać. Podstawą prawną do ich realizacji jest zawarcie porozumienia między gminą a inną jednostką samorządową (np. powiatem) i ich realizacją w imieniu (np. powiatu). Aktualnie gmina Sędziszów nie realizuje takich zadań. Do 1999 – do momentu powstania powiatów były to zadania:

- budownictwo
- komunikacja
- geodezja.